

2018

co -
create
- Fal
coop

Onderzoeksvraag

Onder welke voorwaarden kan de sociale innovatie van de coöperatieve supermarkt BEES coop ervoor zorgen dat duurzame voeding toegankelijk wordt voor iedereen?

Problematiek

Initiatieven voor alternatieve voedseldistributie (groepsaankopen, bulkwinkels, bio...) horen thuis in de overgangsbeweging naar een systeem van duurzame voeding. Daarom zijn die alternatieven vaak drager van verschillende waarden, onder meer solidariteit en toegang tot kwaliteitsvol voedsel voor iedereen. De realiteit toont echter dat de initiatieven vooral bereik vinden onder een socio-culturele elite en maar moeilijk doordringen bij meer diverse en vaak ook kwetsbare doelgroepen.

Voorstelling

Door een toename van het aantal distributieketens, waaronder ook alternatieve vormen (biologische winkels, groepsaankopen...), vergroot de sociale voedingskloof. Vanuit dat opzicht wilde het participatieve actieonderzoek Falcoop bijdragen aan de lokale inplanting van de coöperatieve supermarkt BEES coop. Die is opgezet

rond vijf waarden: duurzaamheid van het aanbod, solidariteit met alle eters, participatie in de werking van de winkel, en transparantie en samenwerking in organisatie en beheer.

De coöperatieve supermarkt BEES coop werd bewust geopend in een noordelijke wijk van Brussel met een hoge werkloosheidsgraad, lage inkomens en een grote mate van multiculturaliteit, met de bedoeling om duurzame voeding voor iedereen toegankelijk te maken. Het participatieve onderzoek Falcoop analyseert en versterkt de capaciteit van dit innovatieve alternatieve voedingsstelsel om de waarden van solidariteit en toegankelijkheid uit te dragen.

Falcoop werkt in de wijk samen met een tiental "verbindingsorganisaties": de vzw Bouillon de Cultures, de vzw Eyad - Maison de la Turquie, de vzw Het Huis van de Vrouw, het OCMW van Schaarbeek, Lokaal Steunpunt Schaarbeek, Sociaal Gezondheidshuis Neptune, Sociaal Gezondheidshuis Geneeskunde voor het Volk Schaarbeek, Centre scolaire des Dames de Marie, Maison de la Famille, de vzw Gaffi en de

vzw Les Amis d'Aladdin. Samen met de wijkbewoners worden zo activiteitencycli rond voeding georganiseerd..

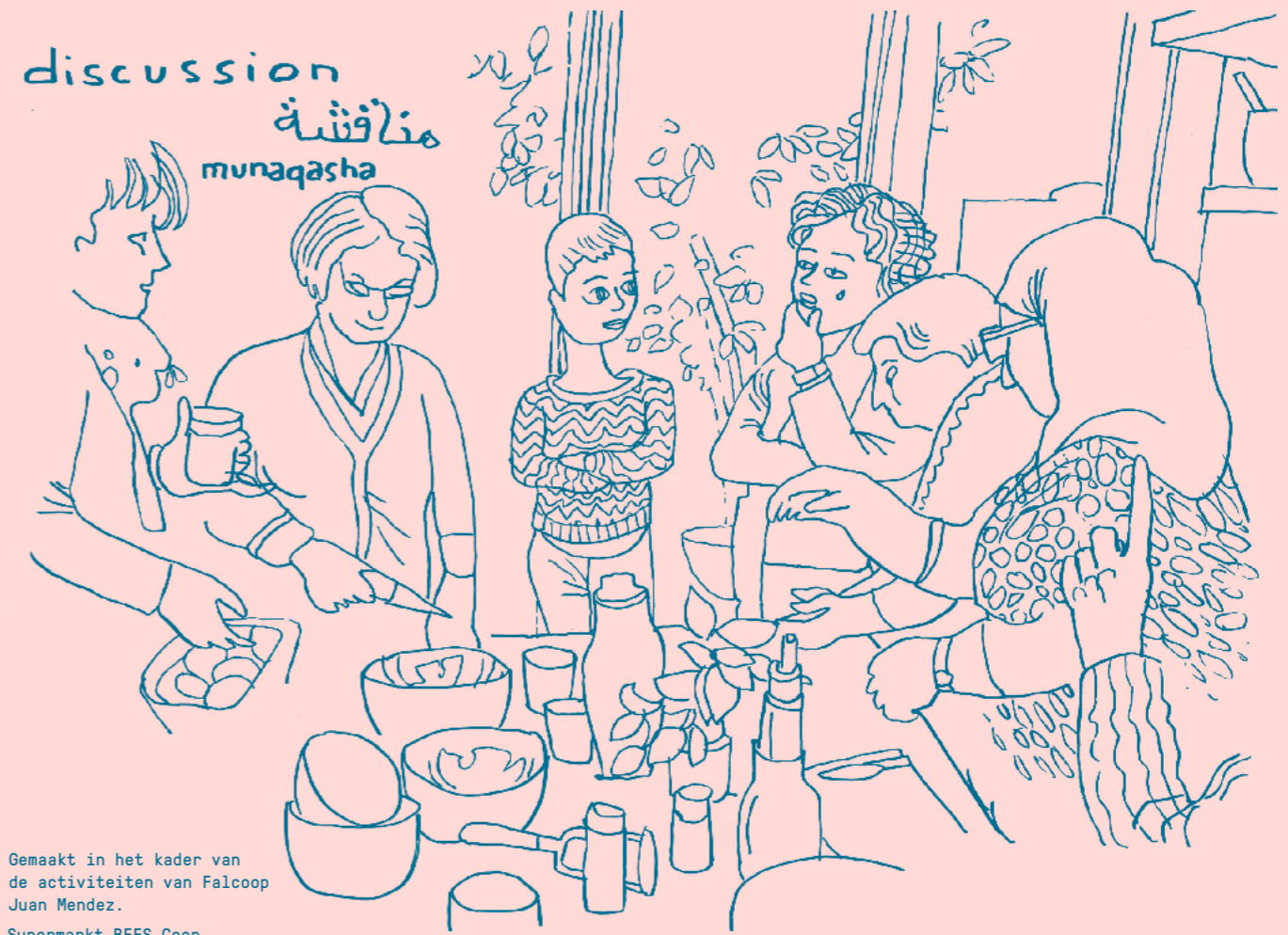
Vaststellingen

De Brusselse coöperatieve supermarkt BEES coop plaatste solidariteit en toegankelijke, kwaliteitsvolle voeding voor iedereen in het hart van zijn waarden en ambities. Toch volstaat de wil alleen niet. De alternatieve winkel geraakt niet zomaar verankerd in zijn wijk, waar de bevolking onder de meeste multiculturele en ook de armste van Brussel valt.

Dankzij hulp van de actoren op het terrein werden een zeventigtal activiteiten over voeding georganiseerd met de buurtbewoners, wat het enerzijds mogelijk maakte om te leren over hun diverse voedselgewoontes en anderzijds om de hinderpalen te identificeren die toegang tot de winkel bemoeilijken. Die hinderpalen bleken heel verschillend, zowel door hun aard (economisch, sociaal en cultureel) als door de relevante dimensies van het coöperatieve project (voedselaanbod, communicatie, deelname aan vrijwilligerswerk, participatief bestuur...).

Naarmate ze meer inzicht kregen in die hinderpalen, testten het onderzoeksteam en de vrijwilligers van de coöperatieve verantwoordelijk voor de 'sociale mix', in de geest van het participatief actieonderzoek, verschillende oplossingen die ze daarna als duurzame structuren konden integreren. Ze pasten procedures aan, creëerden tools, de communicatie en het aanbod van de winkel evolueerden, er werd gaandeweg een systeem van peterschap ingevoerd, enzovoort.

Een jaar na de opening ontvangt de participatieve supermarkt meer coöperanten die de diversiteit van de buurt vertegenwoordigen en op die manier ook ambassadeurs zijn voor de verankering van het coöperatieve project.

↑ Gemaakt in het kader van de activiteiten van Falcoop
© Juan Mendez.
✓ Supermarkt BEES Coop
© Marie-Hélène Grégoire.

Kernboodschappen

→ Toegang krijgen tot alternatieve voedseldistributie is niet iets wat spontaan gebeurt, wat de achterliggende intenties van een project ook zijn. Om zo een initiatief te doen slagen, moeten de doelgroepen goed gekend zijn, moet de doelstelling van het project pragmatisch benaderd worden en moeten er concrete aanpassingen kunnen worden gemaakt.

→ De toegankelijkheid tot het project hangt af van veel verschillende parameters die wel gedeeltelijk, maar zeker niet volledig, afhankelijk zijn van het voedsel zelf. De aangeboden producten en de prijzen ervan zijn uiteraard belangrijk, maar ook het onthaal, de communicatie, de participatie, het saamhorigheidsgevoel... zijn belangrijke dimensies waarmee rekening moet worden gehouden.

→ Er is nood aan duidelijke sensibilisering rond toegang tot en deelname aan alternatieve systemen van voedseldistributie, zowel op vlak van voedselcircuits als op vlak van democratische en participatieve modellen. Om een schaalverandering teweeg te

bringen moet die bewustwording vanaf het begin gebeuren, bijvoorbeeld vanaf het basisonderwijs.

→ In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht tonen kwetsbare doelgroepen, in al hun diversiteit, zich vaak het bezorgd om de kwaliteit van hun voedsel en staan ze kritisch tegenover het dominante landbouwmodel. De problemen in hun dagelijkse leven weerhouden hen ervan om een verandering op gang te brengen, maar ze zijn absoluut vragende partij om bij te dragen aan de overgang naar duurzamer voedsel, volgens hun eigen middelen en mogelijkheden.

→ Die vaststellingen tonen aan dat alternatieven en burgers belangrijke motoren zijn voor de overschakeling naar duurzaam voedsel, al moeten hun initiatieven en engagement wel op bijval kunnen rekenen van een sterke politieke wil en grootschalige, concrete acties die er in het bijzonder op gericht moeten zijn om het huidige voedselsysteem te verbeteren en om iedereen inzicht te doen krijgen in de problematiek.

Zin om meer te weten?

Webdocumentaire over Falcoop (verschijnt in december 2018)

Alimentation de qualité : partager et renforcer les savoirs - Outils, ressources et activité (brochure)

Décoder les emballages alimentaires : Guide pratique pour mener des ateliers (brochure)

Educatieve posters over de voedingsindustrie

Wetenschappelijk artikel over sociale inclusie van alternatieve voedselsystemen (ter publicatie ingediend in september 2018)

Contactpersoon

Catherine Closson
CEESE-Université Libre de Bruxelles
+32 0 479 26 29 31
cclosson@ulb.ac.be

Partners

BEES coop

Centre d'Études Économiques et Sociales
de l'Environnement [CEESE]

Université Libre de Bruxelles